

gravende dieven, als wel de kapitaliseering ervan en de aanwending ervan in praktisch werk, was wat de jeugdige wil zocht. De redactie van „Fraternitas“ zegt in 1925, November: dat „speciaal de vraag naar de bewegingsvrijheid van 't wetenschappelijk onderzoek binnen de sfeer eener gemeenschappelijke belijdenis“ onder de gereel. studenten „actueel is, sinds er van een Gereel. Studentenbeweging gesproken wordt“. En, dan vervolgt zij: „Men kan zelfs zonder eenige overdrijving zeggen, dat de spanning van dit probleem als motorische kracht mede onze beweging heeft doen ontstaan en helpen voortstuwen“.

Alweer moet ik den tegenspreker, die mocht willen interrumpeeren, maar dadelijk te woord staan. Ik hoor hem zeggen, dat ik hier voor de tweede maal verslagen word, ik, met mijn bewering, dat men perspectieven opende, uit-zichten wilde, eerder dan b.v. introspectie. Staat er niet: „spanning“?

Zeker, er staat „spanning“.

Maar, er staat ook iets van „voortstuwen“. Zoolang er alleen maar spanning is, wordt er in den regel weinig voortgestuwd, en ook 'n bitter klein beetje georganiseerd, laat me liever zeggen: geïnstitueerd. Tenminste wanneer we de kwestie oplossen willen zonder al te veel heidspraak, ontleend aan de electrotechniek; waarmee — dat geef ik toe — iedereen me dadelijk den mond zou kunnen snoeren. Voordat een probleem een motorische kracht worden kan — tenminste als de motorische kracht niet doelloos heen en weer werpen, maar vooruit stuwen zal — moet het scherp voor onze oogen staan; en is minstens de eerste term der oplossing althans gevonden en als stellige waarheid zonder eenigen twijfel ons in de ziel gehamerd. Indien deze bewuste „doelstelling“ dus geheel en al zal worden gehandhaafd en als praktisch programmpunt ook metterdaad (met-de-daad!) zal worden nagestreefd, dan moet men alvast met de begrippen „belijdenis“, en „gemeenschappelijke belijdenis“ en „wetenschap“ kunnen opereren. Het feit nu, dat men niet zoozeer worstelt met het wezen, het recht, de mogelijkheid, den inhoud der belijdenis (en der „wetenschap“) zelf, als wel met de vraag, hoe men binnen het raam van „de“ belijdenis, ja zelfs van „een“ belijdenis wetenschappelijk werk handhaven en aandurven kan, wijst op een perspectieven-opening, die veel aan kan en nog meer aandurft. Ik zou wel kans zien, de stelling te hooren verdigen, dat de verhouding tusschen belijdenis en wetenschappelijk onderzoek, en tusschen de idee van een bindende belijdenis en wetenschappelijke bewegingsvrijheid, behoort tot de inleidings-hoofdstukken van de studie, die zich met belijdenis en wetenschap bezighoudt; ik praat nu maar zonder vaktermen en erg in de ruimte. Maar wie weet het niet, dat de inleidingshoofdstukken van elke wetenschap wel is waar in het boek, dat men er over schrijft, vooraan komen te staan, doch in het werkelijke leven achteraan komen? Wie weet niet, dat ze eerst later aan de orde gesteld worden? Het is altijd zoo: eerst heeft men een belijdenis; en eerst is men het over noodzakelijkheid en recht en autoriteit van zijn belijdenis met zichzelf en met de gemeenschap volmaakt eens geworden; zoo eens, als een getuige met zijn getuigenis, een profetie met de profetie, een martelaar met zijn credo, een kruisleger met zijn kruisvaart-leus. En — om tot den tweeden term te komen: eerst heeft men ook niet maar de idee van een mogelijke wetenschap, maar resultaten van werkelijke wetenschap; inhoud van wetenschap; werking, drang, persing van wetenschap. Om zoo te zeggen: het bloed wordt er eerst uitgehaald door het leven, zoowel van belijdenisdrang als van wetenschapspersing, en pas daarna, pas heel veel later, komen de enkelingen, die uit de geloovige, belijdende massa geboren zijn, die ook wel intellectueel er boven uitsteken, maar geen seconde den levenden band met het geloovig volk verliezen, opzetten, om in studeerkamers en in boeken zoo eens te schrijven over het verband tusschen confessionele binding en ongebonden, immers vrije, wetenschap. Daarom herhaal ik: wanneer de G. S. B. als totaal (ik zie hier van elk bepaald citaat af) zegt: de spanning van het probleem tusschen wetenschappelijke vrijheid en confessionele binding houdt ons bezig, brengt ons zelfs van den bestansvorm van G. S. B. „als organisatie“ tot dien anderen bestansvorm van G. S. B. „als instituut“; — en als we dan tegelijk hooren spreken en zien schrijven over den hartstocht voor de werkelijkheid, en over de eerlijkheid en ook de zelfanalyse; en als men dan verneemt, hoe men bewust wil leven (dus ook werken), — juist in tegenstelling met de ouderen, nu, dan mag men voor het minst uit de alzo gegeven situatie opmaken, dat zij, die zoo spreken, de prolegomena gaan schrijven, omdat ze in het leven zelf reeds het gansche veld van onderzoek principiëel en overwinnend zijn doorgeworfeld. Dan mag ik aannemen, dat men een belijdenis heeft, dat men haar inhoud heeft veroverd en kent en als organisatie heeft geassumeerd, niet maar lijdelijk, niet automatisch, maar in de „spanning“, die ook in het probleem, dat genoemd werd, aanwezig was. Want als het niet zoo was, dan zou men, zoowel uit drang naar werkelijkheid, als uit zelfgericht,

eerst moeten worstelen met de belijdenis zelf, met haar wezen en recht. Almede met de wetenschap. Men kan pas een inleiding schrijven, als men zijn boek voltooid heeft met de gedachte en weet, wat te zeggen is. Wat het eerst geschréven wordt (de prolegomena van elke studie) is het laatste in de gedachte.

Ik moet het dus hier handhaven: er blijkt meer perspectief geopend te zijn; men heeft een doel, dat ligt in de toekomst en jaagt dat doel na.

Ja, we gaan nog verder. Twee dingen wijzen ten overvloede in dezelfde richting.

Het eerste is de strijd om de doelstelling zelf; het tweede de methode van organisatie.

Wat het eerste punt betreft: men heeft in de G. S. B. lang en breed gepraat over de „doelstelling“, maar een wel-omschreven, bewust aangevaarde grondslag ontbreekt. De basis van samenwerking, zooals die door elk der 3 corpora is aangevaard, begint als volgt:

Art. 1. De Gereel. Studenten Corpora F. Q. I., X. B. D. D. en S. S. B. erkennen het bestaan van een Gereel. Studenten Beweging als een actie, die zich ten doel stelt, onder de Gereel. Studenten zulk een leven te bevorderen, dat ieder in dank en doen zich meer bewust richt naar de Gereel. levens- en wereldbeschouwing.

Art. 2. Genoemde Corpora onderhouden betrekkingen, die ten doel hebben, hun leden gelegenheid te geven aan die actie deel te nemen.

Hier ontbreekt de aanwijzing van den grondslag. Men zal zeggen: nu ja, de drie corpora hebben dien grondslag; elk van die drie treedt tot de G. S. B. toe, en doet dat telkens met behoud van zijn grondslag. Volkomen juist — in het afgetrokken. Men zou echter kunnen tegenwerpen, dat elk der 3 corpora ook wel zoo ongeveer een doelstelling heeft als hier wordt aangegeven. Niettemin wordt alleen de doelstelling wel-bewust omschreven en met zorg geformuleerd. Bovendien laat inzage van de wetten der samenwerkende studentencorpora zien, dat de formulering van den grondslag waarop men staat, niet gelijk is; reeds dat zou in het algemeen wenschelijk maken, dat men eerst over de formulering van de basis, waarop de nieuwe organisatie (G. S. B.) staat, tot een conclusie kwam. Evenwel, het blijkt niet het geval te wezen. Tot de taxatie van het verschijnsel komen we later. Thans gaat het er al weer om: men opent perspectieven (doelstelling); en men houdt zich daarmee eerder bezig dan met iets anders.

Sterk komt dit trouwens naar voren in het redactionele (de toekomst uit het verleden bezieude) artikel van „Fraternitas“, Nov. '25. We lezen daar:

Onze beweging eischt n.l. een bewuste actie, d.w.z. niet allerlei halfbewuste gevoels-overwegingen als behoefte aan goedheidsrust of veiligheid mogen den doorslag geven bij een kiezen voor 't Gereel. beginsel, maar deze keuze moet een persoonlijke, welgeformuleerde en bewuste daad zijn.

Hier volgt nu echter terstond uit dat deze actie, wijl liggend in de sfeer van 't bewust leven, 't critisch moment in zich opneemt. Deze critiek dwingt te schiften tusschen 't wezenlijke en 't bijkomstige, 't blijvende en vergankelijkje, en verhindert den geest om ooit realloos de traditie te accepteren. Zij is, ideel beschouwd, geen uiting van hoogmoed maar van deezed, wijl oerbied voor de goddelijke waarheid den Christen verbiedt haar gelijk te stellen met menscheijke formulering. Zij is uiting van eerlijkheid en werkelijkheidszin, wijl 't menschen geest niet eerder rusten kan voor hij de zekerheid heeft indenmaal op goddelijke basis, op goddelijk gezag te rusten.

Ook hier wordt het doel gesteld en voor het nastreven van dat doel de plicht van „bewustheid“ naar voren gebracht als ethische eisch, maar het „beginisel“, het „gereel. beginsel“ blijft zonder definitieering staan; het schijnt een gegeven, onbetwiste, grootheid te zijn. Wel wordt de traditie gecritiseerd, ze zal dat althans worden; maar wie gaat critiseren, is het er met zichzelf over eens, dat hij een maatstaf heeft.

Tenslotte wijs ik op de organisatie. Om niet breed te worden volsta ik hiermee: er is in discussie gebracht, of men als leden, individueel, dan wel als corpora, dus als 3 studentenorganisaties, lid zou zijn. Individueel lidmaatschap eischt een meer bewuste daad; en laat meer ruimte voor persoonlijke beleving en belichting van tot den grondslag van alle werk afdalende vraagpunten en antwoorden; terwijl een toetreden als organisatie meer ruimte laat voor propagandistische, organisatorische strevingen, waarbij men zich, wat den grondslag, de basis betreft, zooals dat (niet in synodes als wel daarbuiten speciaal) pleegt te geschieden, welwillend aan elkaar conformeert en dus juist die basis min of meer in de ruimte laat ter wille van het goede gemeenschappelijke doel.

En laatstgenoemde methode is gekozen.

Ook hier blijkt het weer —: de G. S. B. werkt met perspectieven.

En nu zullen we den volgende keer moeten zien, dat die perspectieven zoowel alleen stonden; en dat het „vooral“ perspectieven waren.

En daar zal dan ook een begrijpende, waardeerende, maar juist daarom min of meer beslissende poging moeten gedaan worden tot eenige schuchtere critiek, als ik het zoo eens zeggen mag.

We zullen dan tevens nog iets ter aanvulling moeten zeggen over de organisatie van de G. S. B., want die is later weer opnieuw geregeld.

De aanvankelijk gevolgde gedragslijn is door latere feiten verloochend. Dit laatste echter weer niet zoo, dat de in mijn artikel opgemerkte tendens losgelaten werd, want zij werd door het vervolg der geschiedenis nog duidelijker afgeteekend.

Juist de wrijving, in de G. S. B., over het lidmaatschap, individueel of als corps, bewijst ten overvloede, dat de vooropstelling van het gemeenschappelijke doel, met vermin van voorafgaande vastlegging van den gemeenschappelijke grondslag, met open oogen als feit aanvaard werd, en volstrekt geen onwillekeurig verzuim was, dat op elk oogenschijnlijk kon ontdekt en dadelijk met gemak hersteld worden.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST.

BU den 70sten verjaardag van Pol de Mont.

Naar de bladen berichtten, vierde dezer dagen de Vlaamsche schrijver en dichter Pol de Mont zijn 70en verjaardag. Onze aangenomen gewoonte gestrouw, wijden we, naar aanleiding van dat feit, een artikel aan den persoon en den arbeid van dezen jubilaris, die ook in ons land een goede bekende is.

Maria Polydoor Karel de Mont werd den 15en April 1857 geboren te Wambeke, een Brabantsch dorpje tusschen Brussel en Ninove. Zijn ouders behoorden tot den boerenstand en dus is Pol de Mont opgegroeid op de boerderij, midden in de weelde van het Vlaamsch-Brabantsche land. Deze afkomst heeft op heel zijn persoonlijkheid haar stempel gezet: zijn groote, uitbundige liefde voor de natuur, de vogels, de bloemen, de golvende velden en wijde luchten, zijn voorkeur voor alles wat folklore is, zijn eerbied voor tradities en overleveringen, ze zijn alle eigenschappen, die voortvloeien uit het milieu, waarin hij is groot geworden. Daarbij komt nog, dat zijn moeder een fijn-voelende vrouw was, die haar zoontje de vele karakteristieke liedjes van het land leerde, en dat zijn vader vertellen kon als de beste, fantasieerend altijd over het dorpje en zijn omgeving.

Niet zonder moeite blijktbaar (we merken daarvan wel iets uit de vele gedichten van Pol de Mont, die de herinnering aan zijn ouderlijk huis bewaren) deden de ouders den jongen studeeren. Ze zonden hem naar de school te Ninove, daarna naar het klein-Seminarie van Mechelen en in 1887 vertrok hij naar Leuven, om daar aan de hogeschool letteren en wijsbegeerte te studeeren. Reeds in zijn Mechelsche jaren had hij verzen gedicht, maar ten volle kwam zijn aanleg tot ontwikkeling te Leuven, waar hij kennis maakte met Albrecht Rodenbach. Met dezen stichtte hij een studentenbond, die de Vlaamsche traditie in eere wilde houden, en gijverde hij voor de Vlaamsche zaak. In 't bijzonder streefde hij naar verdieping en verwijding der Vlaamsche literatuur, die hij met meer leven, meer realisme, meer poëtischen vorm bezielde wilde zien. In tijdschriftartikelen bepleitte hij zijn denkbeelden, niet echter zonder tegenstand te ontmoeten en heftige critiek. Ook in zijn werk gaf hij uiting aan zijn inzicht. Wel was dat nog veelal onzuiver, en door te groote gemakzucht niet voldoende bezonnen, maar hij oogste toch het succes, dat een bundel „Gedichten“, die een bloemlezing was uit dat werk, met den vijfjaarlijkschen prijs voor Vlaamsche letterkunde werd bekroond.

In 1880 kwam hij als leeraar aan het atheneum te Doornik, om na twee jaar in dezelfde functie naar Antwerpen te vertrekken. Zijn invloed als leeraar was heel groot, en door zijn inspiratieve persoonlijkheid en door zijn warme overtuiging voor de Vlaamsche zaak. Een tijdschrift „De Vlaamsche school“ dat hij daar begon, vond goeden ingang. In 1886 ging hij over naar de Academie van Beeldende kunsten te Antwerpen, waar hij tot 1904 Nederlandsch doceerde. Toen ontving hij de benoeming tot conservator aan het Koninklijk Museum, een hooge onderscheiding, die zeker verband hield met zijn groeiende populariteit bij het Vlaamsche volk. In de oorlogsjaren echter moest hij ontslag nemen uit zijn ambt; hij werd gedoodverfd als de man, die den oorlog gewild had en in zijn ijveren voor een Vlaamsche Universiteit zag men, geheel ten onrechte, een neiging tot activisme, die hem als ambtenaar onmogelijk maakte. Bitter heeft deze bejegening hem gegriefd, en, ofschoon hij wel weer in zijn eer is hersteld, is ze toch in haar uitwerking beslissend geweest. Na den oorlog kreeg hij officieel pensioen, wat dus een bevestiging van het ontslag betekende. Meer dan ooit ging hij nu voor de Vlaamsche zaak zich geven. Reeds als lid van den provincialen raad had hij getoond buitengewone sprekersgaven te bezitten; thans trok hij overal heen, vooral naar het Noorden, om met zijn bezielend woord belangstelling te wekken voor het groote ideaal van zijn leven: in Vlaanderen Vlaamsch. En voor dat ideaal strijdt hij nog, frisch van geest ondanks zijn 70 jaren, met jeugdige vuur.

„Ons volk moet herworden“, dat is de leuze van Pol de Mont en deze leuze wijst aanstonds de richting aan, in welken we de betekenissen van dezer

dicht
der
zijn
Vlaam
Vlaam
verfr
en a
een
In
wikke
ook
eener
den
bij u
op te
in v
als
ver
stand
Rode
soonl
op be
journal
baand
sche
die d
kondig
geluid
verste
een z
stiger
zhaan
dachte
zelle
Vlaam
Straks
Dat
kracht
het fe
alles
taan,
zij zijn
door z
fijn kl
voor e
ook an
veel m
aard, z
poëzie
zijn le
veel in
want z
zochter
Roden
zich o
heid,
Em. d
den Me
vers, e
meidor
een se
breed
en ove
lerende
„minst
en jub
het bl
Intue
dig —
Toen d
meylen
Noords
zooveel
scher
hun te
digheid
het zo
geblaze
een ho
van he
los. E
schaar
men, n
baan n
Voor
mensch
gewees
over bl
vroeger
den.
In de
der Van
desillus
waardes
zonen“
betecke
de van
Straks-t
rend ju
Mont g
70ste v
schiede
is toch
zwakke
Stelli
heeft P
atmosfe
van lev
en groo
vlakligt

aanvulling
de G. S. B.
geld.
in is door
echter weer
ekte tendenz
het vervolg
ekend.
het lidmaat-
st ten over-
gemeenschap-
gaande vast-
trouwsdag,
en volstrekt
op elk oog-
nak hersteld

K. S.

Mont.

dezer dagen
de Mont zijn
gewoonte ge-
aan dat feit,
arbeid van
d een goede

rd den 15en

Brabantsch

Zijn ouders

us is Pol de

idden in de

e land. Deze

lijkheid haar

e liefde voor

de golvende

ar voor alles

ities en over-

n, die voort-

oot geworden.

fijn-voelende

arakteristieke

ijn vader ver-

d altijd over

erken daarvan

Pol de Mont

nis bewaren

n. Ze zonden

na naar het

1887 vertrok

geschool lette-

reeds in zijn

cht, maar ten

ag te Leuven,

d Rodenbach,

bond, die de

en, en ijvende

ander streefde

er Vlaamsche

eer realisme,

zien. In tijd-

scheelden, niet

en en heftige

iting aan zijn

iver, en door

ade bezonken,

it een bundel

uit dat werk,

laamsche let-

et athaenem

zelfde functie

i invloed als

n inspiratieve

ertuiging voor

De Vlaamsche

st hij ontslag

doodverfd al-

id en in zijn

iteit zag men

activisme, die

e. Bitter heeft

schoon hij wel

toch in haar

a oorlog kreeg

vestiging van

it ging hij na

Reeds als lid

stoond buiten-

thans trok hij

den, om met

e wekken voor

n Vlaanderen

hij nog, frisch

jeugdig voor-

i de leuze van

tonds de richte-

is van dezen

dichter moeten zoeken. Als hij al de groote figuren der Vlaamsche literatuurgeschiedenis ligt die in zijn actief deelnemen aan wat we noemen „de Vlaamsche beweging”. Naar men weet was deze Vlaamsche beweging de reactie op de stelselmatige verfransching en streefde ze, door alle miskenning en achteruitzetting van haar leiders heen, naar een krachtig Vlaamsch bewustzijn bij het volk.

In de verschillende fasen nu van haar ontwikkeling, die we thans niet nader bespreken, heeft ook Pol de Mont zijn eigen plaats. Hij handhaafde enerzijds het Vlaamsche ideaal, maar trachtte aan den anderen kant toch de Vlaamsche kunst, die bij uitstek volkskunst was en uiteraard eenzijdig, op te heffen tot een hooger plan. Hij propageerde in voorbeeld en geschrift de schoonheid van vorm als een eisch voor ware kunst, en wees op het verband tusschen woordklank en gevoelsuiting, een standpunt, dat hem onmiddellijk naast Gezelle en Rodenbach doet staan. En door zijn krachtige persoonlijkheid, zijn veelomvattende werkzaamheid ook op het gebied van schilderkunst, critiek, folklore, journalistiek, had hij grooten invloed. Hij werd de baanbreker naar een fijnere cultuur, de rechtstreekse voorganger van een jonger geslacht, de bode, die de ontbloeiing der Vlaamsche schoonheid verkondigde aan een jong-Vlaanderen, dat de nieuwe geluiden uit andere landen hoorde, maar nog niet verstond. Zoo kan van hem getuigd worden, wat een zijner biografen zegt: „Niemand heeft met kunstiger en misschien niet velen hebben met nobeler gehoor, royaler, het goed der levensbrengende gedachten over Vlaanderen uitgestrooid”. Met Gezelle is hij inderdaad de belangrijkste figuur der Vlaamsche letterkunde van vóór den Van-Nu-en-Straks-tijd.

Dat van Pol de Mont zulk een vernieuwende kracht uitgaan kon, was niet het minst gevolg van het feit, dat hij een werkelijk dichter is, één, die alles heeft, wat den dichter noodig is. Hij is spontaan, al leven en gloed; hij is zin-gevoelig, dank zij zijn schildersaanleg, hij heeft beeldend vermogen door zijn gave voor plastiek, hij beschikt over een fijn klank-gehoor ten gevolge van zijn voorliefde voor en kennis van muziek. Zijn dichtwerk is dan ook anders, dan dat wat zijn voorgangers gaven: veel meer gevoelslyrik, veel meer persoonlijk van aard, subjectieve, zelf-ondergane en zelf-doorleefde poëzie, waarin een mensch zijn jubel uitzingt of zijn leed uitschreit. En juist daardoor had hij zoo veel invloed op de jongeren in de jaren vóór 1890, want zijn werk en zijn persoon brachten wat ze zochten en nergens vonden, nu Gezelle zweeg en Rodenbach gestorven was. Daarom vereemden ze zich ook rondom hem. „Hij was het leven, de blijheid, de vrijheid, de Leute en de Lente”, zegt Em. de Bom. En in hetzelfde verband toekent hij den Meester, heel karakteristiek, aldus: „Een mooi vers, een mooi meisje, een aardig geveltje, een tak meidoren, een tros druiven, een koppel duiven, een schalmel-deuntje, een goed schilderij of een breed landschap, 't was hem alles even dierbaar en overal het open-luchtige, het zonnige, het spelende leven”. Hij was de „bard”, de „skald”, de „minstrel” van het jonge Vlaanderen, dat zingend en jubelend met hem langs de zonne-wegen van het bloeiende vaderland trok.

Intusschen — en deze evolutie is zeer merkwaardig — die gezindheid veranderde later volkomen. Toen de jongeren, de Bom, van de Woesteyne, Vermeulen e.d. meer de buitenlandsche en vooral de Noord-Nederlandsche literatuur leerden kennen, zooveel donkerder van kleur, zooveel pessimistischer van toon, werd de geest van Pol de Mont hun te simpel, te dadel, te loszinnig. Zijn uitbundigheid leek hun onwezenlijk, „het probleem-looze, het zoo-maar frisch en luchtig van de lippen weggeblazen werd (hun) een pijn, welhaast een gruwel, een hoon” (de Bom) en ze keerden zich alleens van hem af, maakten zich weldra geheel van hem los. En toen ze, rondom van Langendonck geschaard, hun Van-Nu-en-Straks-kring gingen vormen, negeerden ze den meester, die hen op de baan naar nieuwere schoonheid had gebracht.

Voor Pol de Mont, den gevoeligen en spontanen mensch, is deze ommekeer een groote teleurstelling geweest en hij liet niet na, van zijn ergernis daarover blijk te geven, met als eenig gevolg, dat zijn vroegere satellieten nog meer van hem vervreemden.

In de latere jaren, bij de verdere ontwikkeling der Van-Nu-en-Straks-gedachten, die velen nieuwe desillusie bracht, is wel weer verandering in de waardeering gekomen, zijn diezelfde „verloren zonen” tot de erkenning gebracht van Pol de Monts betekenis en het fontieve, het onverdiend-krenkende van de negatie uit den eersten van Nu-en-Straks-tijd. Men kan gezien hebben, hoe waardeerend juist de Bom, v. d. Woesteyne e.d. over de Mont geschreven hebben in deze dagen van zijn 70ste verjaardag. Maar het feit zelf, zooals de geschiedenis van Pol de Mont's leven dat vermeldt, is toch zeker merkwaardig en het toont ook de zwakke zijde van zijn dichterschap.

Stellig — Prof. Vermeulen wijst er terecht op — heeft Pol de Mont versche lucht gebracht in de atmosfeer der Vlaamsche literatuur en schittering van leven. Maar zijn vlugheid, zijn gemakkelijheid en groote vaardigheid leidden wel eens tot oppervlakkigheid en effectbejag. Zijn kunst had soms

een schijn, die niet tot wezen werd. En het is begrijpelijk, dat zulke ontstemming wekken moest bij hen, die juist worstelden om het wezen der dingen te verstaan. Dit was inderdaad de zwakke stee in zijn werk, al is dan ook de accentueering daarvan door de Van-Nu-en-Straksers veel sterker geweest, dan Pol de Mont verdiende. Want tegenover deze gebreken staan de grootere verdiensten, dat hij het Vlaamsche vers buigzamer heeft gemaakt en plastischer en vooral vrij van al te zeer heersche kleins-burgerlijkheid en romantisme.

Wat ten slotte de dichterlijke werkzaamheid zelf betreft, in Pol de Mont's poëzie (zijn proza is vooral critisch van aard) vallen drie perioden te onderscheiden, die tegelijk de ontwikkeling aangeven van zijn dichterschap.

Eerst is er een dertel, onbezorgd, al te gemakkelijk soms, er op los dichten, zij het dan, dat altijd op te merken valt een prijszwaardig pogen om los te geraken van onnatuur en sentimentaliteit. „Gedichten”, „Lentesotternijen”, „Idylle” zijn de bundels, die dit stadium vertegenwoordigen.

Dan komt de reactie tegen eigen onevenwichtigheid, als Pol de Mont onder den invloed komt van de strakheid der puristen. „Fladderende Vlinders” en „Claribella”, twee latere bundels, getuigen daarvan. Min of meer op den overgang van deze beide fasen (in een hokje te omkaderen is het werk van den werkelijken dichter natuurlijk nooit) staat zijn verzameling nieuwere poëzie, die „Loreley” heet.

Ten derde zien we weer den terugkeer tot het frische en levenskrachtige van zijn jeugd, maar nu door wat voorafging gelouterd en verijnd, zooals dat spreekt uit „Iris”, Pol de Mont's meesterwerk, en het veel latere „Zonnevlammen”.

Maar in alle perioden staan toch schoonheid en stemming op den voorgrond en bovenal het straven „Ons volk moet herworden”. En om deze treffelijke qualiteiten eeren we den 70-jarigen dichter in dankbare waardeering.

C. T.

HET BOEK VAN DE WEEK.

„Ernst Zahn, das Werk und der Dichter”
von Heinrich Spiro. Stuttgart 1927.

Wanneer Wilhelm Raabe gelijk heeft, als hij schijft: „Ruhm heisst mitgedacht werden, wenn man an ein Volk denkt”, mag men Ernst Zahn, den Zwitserschen schrijver, bij gelegenheid van wiens zestigsten jaardag Spiro begin dezes jaars bovengenoemde indringende studie geschreven heeft, beroemdheid niet ontzeggen. Zahn toch is in Zwitserland en Duitschland een der meest-gelezen auteurs, van enkele zijner romans en verhalen werden reeds meer dan honderdduizend exemplaren geplaatst, en nog altijd is zijn schepende kracht ongebroken, zijn beeldend vermogen niet verminderd, eer schijnt het, alsof, nu de nacht ook voor hem nadert en de zon haar banen korter en korter neemt, gelijk hij zelf zegt, de scheppings-lust hooger opvlamt „wie Morgenfeuer am Himmel glüht”.

Ook in Nederland heeft Zahn een populariteit verworven, sinds de Wereldbibliotheek tal van zijn werken in meestal uitstekende vertalingen van Anna van Goch — Kaulbach, Annie de Graaff e.a. onder algemeen bereik bracht, als geen enkel van zijn landgenooten, ook Keller en Meyer niet, ten onzent bezitten. De verklaring daarvoor is niet moeilijk te vinden, ze ligt in zijn werk zelf: er gaat van de kunst van dezen zoon der vrije bergen een onweerstaanbare bekoring uit, gelijk als ook ieder, die eenmaal toeven mocht aan den voet der trotsche berggevaarten of aan den oever van de diep-blauwe meren van zijn vaderland, 't verlangen in zich voelt nog eens en nog eens de heerlijkheid en majesteit van 't Alpenlandschap te bewonderen.

Ernst Zahn, en dit heeft betekenis, is een self-made man. Geboren in Zürich, de stad, die ons als St. Felix uit zijn boeken zoo eigen geworden is, leefde hij in zijn jeugd vaak onder kommerciële omstandigheden, daarbij 'tleeren was hem geen spelen, maar een last. Toen hij later op de kostschool in Breidenstein kwam, veranderde dit: hij vond er een leeraar, die de kunst verstond hem te leiden en tot studie te prikkelen. Op geschiedenis en literatuur legt hij zich dan toe. Evenwel was 't niet de bedoeling van Zahn Senior, die inmiddels de stationsrestaurant in Göschenen had gepacht, zijn zoon aan de wetenschap af te staan. Hij werd kellner, doch omdat hij bestemd was straks de plaats van zijn vader in te nemen als bestuurder van een zoo internationaal bedrijf, trok hij er op uit als leerling naar Genève, naar Hastings, naar Genua. Teruggekeerd naar Göschenen gaf hij zich met toewijding aan zijn beroep, wat echter niet verhinderde, dat hij aan 't publieke leven deelnam. Hij werd lid van den gemeenteraad en toen 't monument onthuld werd ter eere van ingenieur Favre, dan man van den St. Gotthard-tunnel, droeg hij aan 't einde zijner herdenkingsrede een gedicht voor, dat zijn eerste bijdrage aan de pers werd. In de volgende jaren werden hem verschillende ambten in 't kanton Uri opgedragen, ten-

slotte zelfs 't presidium van den Landraad; terwijl in 1893 zijn naam als schrijver door de bekroonde novelle „Herzenskämpfe” voor 't eerst algemeene bekendheid verwierf. Sindsdien is boek op boek gevolgd en wordt schier ieder jaar de omvang van zijn oeuvre grooter, vooral nu hij sinds enkele jaren zich uit 't ambtelijke en bedrijfsleven teruggetrokken heeft, om zich geheel aan zijn kunst te kunnen geven. Zooals uit deze korte biografische schets blijkt, staat Zahn met beide voeten op den bodem der werkelijkheid. Hij is geen dichter, hij is geen penzer, die 't leven mijdt en de menschen ontvlucht, die zich stillekens opsluit in een achterafhoekje, zooals hij er rond het Vierwoudstedenmeer zooveel zou kunnen vinden, om daar wat te fantasieeren en te mediteeren, om op zijn gemak wat stemminkjes te observeeren of althans dit te trachten, om menschenzielen en menschenlevens te construeeren, die alleen bestaan in de gedachte van den kunstenaar, neen — hij heeft geleefd met en onder de menschen, hij heeft ze bespied in hun verlangens en idealisme, niet met koud oog, maar met warme belangstelling: hij heeft 't leven op heeterdaad betrappt als het bezig was met illusies stuk te breken en wenschen de mogelijkheid der verwerkelijking te ontnemen.

Aanvankelijk zag Zahn slechts den buitenkant. In het flinke, sterke lichaam dichtte hij een groote, sterke ziel. Daar tegenover stonden de incengeschrompelden, de mismaakten met kleine, sluwe of hooze oogen, de booswichten. Boven de boeren voelde hij zich verheven. Tot hij door zijn omgang met hen, de verhoudingen anders, juist leerde zien en tot 't gecompliceerde van 't menschelijk bestaan doordrong. En nadat hij ingezien had, dat de kunstenaar, die steeds zuiverder, menschelijker kunst geven wil, steeds weer tot zichzelf en steeds meer tot 't bruisende leven dat door natuur en menschenleven vaart, zich keeren moet, ging hij telkens dieper graven en zoeken „in de schachten der ziel”, om nieuwe wonderen, verwarringen en raadsels te ontdekken.

Talrijk en veelvoudig zijn de conflicten en problemen, die Zahn in stijl heeft gebracht. In zijn eerste novellen is 't uiteenslaan van 't huwelijk en de terugkeer tot vrouw en kind motief. Daarna is er 't thema van twee ongelijke zonen van een moeder, maar de tegenstellingen niet doorgevoerd tot 't absolute. Hier is niet meer goed tegenover slecht, licht tegenover donker. De goede blijft broeder van den slechte, de afgewekene behoort steeds iets goeds in zich. Duidelijker inzicht in de techniek en de ontwikkelingsmogelijkheden zijner vertelkunst krijgt Zahn door 't bewerken van historische stof, die haar inspiratie dankte minder aan geschiedkundige nasporingen dan wel aan zich verdiepende liefde voor 't vaderland. De man, die eens den Landraad van 't kanton Uri presideerde, weet zich afstammeling van, drager tevens van dezelfde hooge idealen als de vaders, die in lang vervlogen tijden op den Rütli stonden.

Für Freiheit und heimisches Gut

Und schwuren beim heiligsten Namen

Zu stürzen die Zwingherrenbrut.

In de dorpsnovellen na de historische romans behandelt Zahn 't probleem der liefdesverwikkeling tusschen menschen van ongelijken stand, of ook van uiteengaan opvattingen op sociaal gebied, h.v. tusschen vader en zoon, terwijl in de werken der laatste jaren binnengesloopen is het moderne motief bij uitzondering: de derde, die zich tusschen twee anderen dringt, een motief, dat, naar we vreezen, onheil stichten zal.

't Bewaren, 't versterken van den band met 't leven, 't voortdurend bespieden van de realiteit heeft Zahn niet gebracht tot realisme, in den mode-zin van 't woord. Zooveel mogelijk hield hij zijn werk vrij van invloed van literaire stroomingen. Hij wilde eigen weg gaan. De berglucht heeft hem gezond gehouden, hem voor verwekelijking bewaard. „Die Freiheit die auf den Bergen wohnt beflügelt die Dichtung”, zegt Spiro.

Het sterkst en het schoonst heeft Zahn's kunnen triomf gevierd in zijn besten roman van Zwitsersche boerenleven, waarin met buitengewone sympathie in zuivere beelding voor ons neergezet zijn de menschen, die daarna een plaats in onze herinnering innemen en aan wie we altijd meedenken zullen als we denken aan de bergen en dalen, wijngaarden en meren van Helvetië, we menschen Lukas Hochstrassers Haus.

Het verhaal is samengedrongen in kort tijdsbestek, van de voorgeschiedenis hooren we nu en dan iets tijdens den gang van 't boek. Lukas' vrouw sterft. Dan trekt hij zich terug, opdat zijn zoon naar voren kunnen treden. Maar alles gaat verkeerd. Tegenover de schoone, meer-dan-alledaagsche kracht, waarmee Lukas zijn leven en dat der zijnen geleid had, steken de zwakheden en ondeugden zijner zonen des te scherper af. De oudste offert zijn goede positie op aan zijn eerzucht om als voorman in den vakstrijd winst te behalen voor zijn socialistische partijgenooten en wordt straks 't offer, dat de woede van beide partijen moet doen stillen. Lukas redt hem met vrouw en kinderen uit de handen van 't gemeen. De tweede gaat onder door geldzucht. Hij sluit een huwelijk met financiële berekening met een vrouw, die gierig was als hij zelf. Men vindt hem: doodgeschoten had hij zich om